

XXX.

Margit-szigeti építkezések.

(XXII. tábla.)

Közlő: Ney Béla.

Most, miután olvasóink multkori közleményünkben a feladat lényegével, mely itt megoldandó volt, megismerkedtek, s mellékelt kisebb sziget-térképünkben az adott térvizonyokat is kellőleg számba vehették, hozzá foghatunk a már szintén közölt fürdő-telep tervének együttes és részletes magyarázatához.

Erre nézve mindenekelőtt azon nézpontra kell megismernünk, melyből a tervező építész a gyönyörű feladatot tekintette, s azon elveket, melyeknek alapul vételéből a megoldás fölfogása származott. — Azután következhetik majd az egyes részletek körülményesebb leírása s végre a dolog pénzügyi oldala.

Buda-Pest — így ír Ybl a tervmagyarázatban — azon hivatással bír, hogy Kelet-Európa központjává váljék. Már most is megszűnt csupán vidéki város lenni, főváros leve, s reménylhetőleg világ-várossá lesz.

Buda-Pest fekvése, a hatalmas Duna partjain, s egy terjedelmes vasuthálózat csomópontjában, melynek jövője az, hogy világkereskedelmet, közvetítsen; sőt helyzeti viszonyainál fogva is, mely három irányban való terjeszkedésnek tág tért nyit, a legelőnyösebbnek mondható; s e mellett közvetlen közelében mindennemű természet adta szépségekkel dicsekszik. Nagyvárossá lételemének tehát előfeltételeivel, minden kérdésenkivül, bír. De mindenekelőtt föl kell ismerni saját értékét s azután igyekezni mindazon eszközök felhasználására, mik célhoz vezethetnek.

A város emelésére nézve nem elég nagyszámú lak- és üzlet épületek egymásra halmozása, hanem ellenkezőleg a város lakói számára lehetségesíteni kell, a pihenés óráiban azon élveket, melyeket a természet nyújt, lehetőleg könnyen részesülhetni. S e tekintetben minden nagy város példát nyújt ne-

künk, mert többé kevésbé mindeniknél azon törekvés nyilvánulását látjuk: hogy lakóinak szabad lég és a természet élvezhetését minél inkább lehetővé tegye; mi által a munka embere felüdülve munkájához ismét kedvvel és megújult erővel foghasson.

Buda-Pest gyönyörű vidékkel bir, kellemes fürdőhelyekkel rendelkezik, de még mindig nem oly számban s nem oly módon berendezve, hogy általuk az ez irányban mind sűrűbben nyilvánuló szükségnek elég volna téve, s különösen a testvér városok nagyobb-és szebbike: Pest az, melyben e tekintetben még igen sok kíváni való marad. A város-liget elégtelensége, különösen újabb időkben kétségtelessé vált, mert eltekintve attól, hogy a változatosság, mit nyújtani képes igen csekély, kiterjedése a folytán növekvő népesség számával épen nincs arányban; mely megjegyzés az ezen kívüli egyetlen üdülési hely: az Orczy-kertre nézve, még inkább alkalmazható.

Ily körülmények között könnyen megmagyarázható, ha a figyelem a Buda és Pest között oly igéző fekvéssel biró Margit-sziget felé fordul, még pedig joggal, mert e sziget, különösen az újabban befejezett artézi kútfúrás folytán, oly kellékeivel bir egy minden tekintetben megfelelő kirándulási pontnak, miket fölhasználatlanul hagyni valójában vétkes mulasztás volna.

Az artézi kút sikerülte, az abból nyert magas hőfoku víz s annak vegytani tulajdonai, — melyek kétségkívülvé teszik, hogy gyógyhatás tekintetében e víz a budai meleg forrásokéval teljesen megegyezend, — szülték az eszmét, a szigeten oly ásvány fürdő telepet létesíteni, mely mind kiterjedésre, mind az általa nyújtandó kényelemre nézve mind azon kívánalmaknak megfelelően, melyekkel első rangu u. n. világfürdők iránt birunk. Ez eszme megtestesítése által két cél lesz elérve: először a testvérvárosok számára egy nagyszerű és kedves üdülési pont jön létre, másodszor a külföldre nézve is ellenállhatlan vonzerejü, első rangu gyógyhely létesül.

Ismerve immár — a programm pontozataiból — a sziget kiterjedési- valamint tér- és partviszonyait, ezuttal az ott mondottakat még néhány pótmegjegyzéssel kiegészítve áttérhetünk a partbiztosítás, és egyáltalán a szigetnek árvíz elleni biztosításának módozataira.

A keleti part meglehetősen egyenletes magassággal bir, 17—18 lábbal a 0 vízállás fölött, mely magasság a szabványos legmagasabb vízállásnak megfelelő ugyan, de az árvizeknek nem képes gátot vetni. A partok alakzata főirányában, mondhatni, folytonos; mindazonáltal a keleti part, a természetes folyam sodor (Stromstrich) által, mely a pesti ágban a szigethez közel vonul, valamint, a gőzhajok verte mesterséges hullámzat folytán szakadatlanul a partmosások és omlások veszélyének van kitéve. Ennek meggátlására, már rég idők óta kőhányásokat alkalmaztak, különösen a megtámadottabb pontokon, s a part erődítések méreteit újabban növelték is, a meglévőket pedig tatarozták. De az ez irányban tett munkálatok még mindig elégtelenekül bizonyultak, s ha a partot biztosítani, a szigetet árvíz ellen megvédeni, valamint a már elmo-

sott részekből a még megmenhető visszanyerni akarjuk, akkor a régi part-erődműveket kiegészítve újakat is kell létesítenünk.

A már olvasóink által is ismert helyi viszonyok tekintetbe vételével legcélszerűbbnek látszott, a hatóságilag meghatározott szabályzási vonal szem előtt tartásával, a partnak egész hosszában Taludburokkal való ellátását hozni javaslatba, még pedig 20 lábnyi magasságig 0 fölé; mit a szigetcsucsoknál kis távolságig a nyugati parton is folytatva, ez által nemcsak a partok lennének teljesen helyreállítva, hanem a sziget mélyebb részei az árvíz ellen is biztosíthatnának.

A még 1856-ban végzett mérések és kutasz-műveletek szerint a partmunkálatok következő módoni fogamatba vétele látszott legcélszerűbbnek:

A létező régi Taludburok kijavítandó és 20 lábnyira fölemelendő, az eddig védtelen részek pedig új ily burokkal ellátandók. A burok alapzataul száraz falazat szolgál, miután a fölött part szelvényekből itélve, a burok csak 7 lábnyira 0 fölé kezdődik, s így a 3' vastag és 3' mély száraz falazat csak 4' nyira emelkednék 0 fölé, mi kedvező vízállás mellett igen kényelmesen foganatosítható. Az egész 980 öl hosszú Taludburokkal ellátandó partnál e szerint — 1:1¹/₂ arányu lejtőséget véve föl — a burok 4 ölnyi szélességben 980 ölnyi tesz, vagyis 3920 □ öl 18"-nyi burkolást.

A nyugati lapos lejtőségű partnak biztosítása és áradat mentesítésére legalkalmasabb s egyszersmind legolcsóbbul a a rözse-mű kínálkozott.

Ennyit a partmunkálatokról.

Hogy a fürdő-telepnek lehető tökélesítése czéljából a programmit kívánt, láttuk, valamint szó volt arról is, hogy a kútból mily módon tervezte-tett a viznek az illető helyekre vezetése. E tekintetben azonban kételyek merültek fel, különösen az iránt: vajjon nem veszítend-e a viz a csövezeteken áthaladtában igen sokat hőfokából? továbbá, ha, tekintve az egész telep be-berendezésének nagyszerűségét, nem leend-e a nyerhető vízmennyiség, óriás mennyisége daczára is, kevés? S ennél fogva minden netán e tekintetben be-következhető nehézségnek elejét veendő, elhatározottat az építendő fürdő-telep közvetlen közelében egy második kút furatása, (s az ebbeli munkálat miként magán úton értesülve vagyunk, szintén Zsigmondy mérnök műértő vezetése mellett, már is fogamatba vétetett.)

Ezek után áttérhetünk a fürdő-telep részletes magyarázatára.

Építkezési helyül csakugyan azon része választott a szigetnek, mely e czélra már a programmban is, miként olvasóink emlékezni fognak, legalkalmasabbul volt megemlítve, t. i. a zárdarom és az eddig is fönállott kastély közötti rész. E szerint a beépítendő tér 225 öl hosszú és 150 öl széles lenne, ez utóbbi irányban, mindkét oldalán a Duna által határolva. Ez négyzetmértékben körülbelül 33750 □ ölet, vagyis 28 holdat és 150 □ ölet tesz ki. A sziget e része mélyen fekszik, miért is e mélyedés kitöltendő, sőt az egész beépi-

tendő tér, minden netán bekövetkezhető áradás ellenébeni biztosításul 24° magasságra 0 fölött feltöltendő.

A megállapított térfekvési tervezet szerint a kikötő a keleti vagyis Pest felőli parton van, melyből egy fődött folyosón keresztül a szállodába juthatni. Ennek főhomlokzata a part felé tekint, és tovább szintén fődött folyosók által az áruzsarnokokkal van összeköttetésben, melyek e szerint az egész telepnek közepébe esnek. Innen a délfelé futó folyosó a kád- és kőfürdők épületébe, a nyugoti a társalgási és mulatóhelyiségekbe, az éjszaki végre a gőz- és tükör fürdőkhoz vezet. Innen aztán az oszlopcsarnok folytatása az uszodánál végződik. A bazártól négyfelé huzodó folyosók ilyformán az említett épületek által határolt, mondhatnók, udvar-tért négy részre osztják, melyeknek közepén zeneemelvények vagy vízmedenczék vannak elhelyezve, miket ismét szabályszerű fasorok vesznek körül.

Délfelé a kádfürdők épületétől, az egész telepnek éjszak-déli tengelyvonalában az ugynevezett viztorony van helyezve, melynek tetejében a magas elhelyezést igénylő vitzartó (Reservoir) van, melynek rendeltetése a különböző fürdő-helyiségeket vízzel ellátni. A legfelső sík e tornyon kilátási pontul szolgál, míg környezetét sugár vízművek képezik.

A most is fennálló, és József nádor építette kastély, a létezőnek és a hozzákapcsolt rommaradványnak megtartásával a mostani igényeknek megfelelőleg és a fürdőtelep építési modorához hasonlólag átalakittatik. A zárdaromok közelében pedig kápolna emelkedik.

Nyugatra az uszodától a gőzgép és a szivattyu-készülék nyer alkalmas helyet, a dunavíz főszállítására, és innen éjszakra a mosóház.

Ezenkívül a telep diszitására még néhány vízmedence, szökőkut sat. van tervezve, melyek az egésznek mindenestre előnyös változatosságot kölcsönözendnek.

A kikötő. A sziget fő-kikötő helyén egy faragott kövekkel burkolt betonra épített partfalazat épittetik a telep-szin magasságáig azaz 24'-nyira 0 fölött, két lépcsőzetben. Hosszában ez építmény 56 hosz öl. A két sarkon körídom bástya-tornyocskák állnak ört, melyek falak által vannak a parttal összeköttetésben, melyekhez aztán a Taludburkolat csatlakozik. E kikötő épületnek többi része közönséges módon szárazra alapoltatik. A mellékelt tervezetben (XXII. tábla) ez épület mind alaprajz, mind nézetben látható. Két lépcsővel terveztetett, hogy szükség esetén két gőzhajó is kiköthessen egyszerre, s e mellett a csónakoknak is legyen alkalmas kikötőjük. Ez épület tartalmaz:

- a) Csarnokokat.
- b) Várótermet.
- c) Jegyárudát.
- d) Kapus páholyt.
- e) Lépcsőket, melyek a tető-terrasse-ra vezetnek.

f) A kapus lakását, mely előszobából, két szobából, konyha, kamra és árnyékszékéből, végre a padlás térben egy cselédszobából áll.

g) A gőzhajózás ügyvivőjének lakását, mely ismét előszobát, 2 szobát, konyhát, kamrát árnyékszéket s ismét cselédszobát tartalmaz.

h) Az oszlopos földött folyosót, mely a szállodába vezet.

i) Végre a már említett bástyatornyocskákat.

A kikötő épület 136·3 □ ölnyi tért foglal el.

Szálloda. Ez épületnek, melynek beépített térfogata 550 □ öl, czélja a fürdő vendégeknek lakásokkal szolgálni. Ez okból gondoskodva van, hogy a kellő kiterjedés mellett a beosztás is mindennemű kényelmi igényeknek megfeleljen. Ez okból e szálloda egyes szobákat is tartalmaz, valamint két és több szobából álló lakásokat is. Ennélfogva ez épületnek földközi (Souterrain), földszinti, első és második emeleti osztálya és a középben kiemelkedő Mansard a következő helyiségekből áll: u. m.

A földköz:

- a) Szabadba vezető lépcsők.
- b) A földközbe vezető lépcsők.
- c) Folyosók.
- d) és e) Pinczehelyiségek.
- f) Háztartási osztály.
- g) Jégverem.
- h) Egyes szobák a szolgaszemélyzet számára.
- i) Árnyékszékek.

A földszin:

- a) A földött folyosó.
- b) Nyílt tornácok.
- c) A lépcső-csarnok.
- d) A fölépcső.
- e) 2 mellék lépcső.
- f) Világító udvarok.
- g) Átjáró.
- h) Földött folyosó a Bazárhoz.
- i) Folyosók.
- k) A fürdő-igazgató lakása.
- l) A fürdő-orvos lakása.
- m) Fehérruha-rakhely.
- o) Egyes szobák, vendégek számára.
- p) Több szobából álló lakások.
- q) Árnyékszékek.

Első emelet :

- a) A főlépcső.
- b) Mellék lépcsők.
- c) Világító udvarok.
- d) Folyosók.
- e) Közterem.
- f) Egyes vendégszobák.
- g) Nagyobb lakások.
- h) Árnyékszékek.

Második emelet es Mansaró.

- a) Egyes vendégszobák.
- b) Nagyobb lakások.
- c) Világító udvarok.
- d) Lépcsők.
- e) Folyosók és
- h) Árnyékszékek.

Az egész szállodában e szerint 72 egyes szoba, és 36 nagyobb lakás van.

A kád- és tükörfürdők épülete.

Ez épület egy középrész- és két részarányosan épített szárnyból áll, melyekben a fürdőhelyiségek vannak. Bir földközzel, földszinnel és Mezzaninnal.

A földközben következő helyiségek vannak : u. m.

- a) Lépcsők, melyek a földszin tornáczaihoz vezetnek.
- b) Lépcsők, melyek a szabadba vezetnek.
- c) Helyiségek a fürdő szolgák használatára.
- d) Légfűtés.

A földszinben.

- a) Főbejárat.
- b) Csarnok.
- c) Tornáczok.
- d) Mellékbejáratok.
- e) Oldalsarnokok.
- f) Váróterem a fürdő vendégek számára.
- g) Folyosók.
- h) Jegyváltás.
- i) Lépcsők a Mezzaninba.
- k) Öltöző szoba.
- l) Ivócsarnok.

- m) Egy rács által korlátolt helyiség.
- n) A fődött folyosó, mely a bazarhoz vezet.
- o) Tornáczsarnokok, melyekből a fürdő szobákba mehetni.
- p) Váróterem.
- g) 60 kádfürdő.
- r) 8 nagy kádfürdő.
- s) 32 kőfürdő, rendes nagyságban, egy-egy előszobával.
- t) 4 nagy kőfürdő, szintén előszobákkal.
- u) Szobák a szolgálak számára. és a fürdőruha rakhelyei.
- v) Árnyékszékek.

A Mezzanint leginkább a fürdő-szolgálak lakásai töltik be.

A beépített tér itt 1067. 6 □ öl.

A társalgási épület magában foglalja az étkezési helyiségeket, egy kávéházat s egy megfelelő kiterjedésű táncztermet a hozzá tartozó mellék helyiségekkel együtt, valamint hangverseny termet is. Mindez — hogy a czélnak lehetőleg megfelelhessen — akkép van elrendezve, hogy az épület középrészét a táncz helyiségek foglalják el, míg az egyik szárnyba a vendéglői, a másikba a kávéház helyiségek vannak beosztva. A középrész csupán földszínel bir, mely kupolyaszerű fődénye által magasra van emelve, a két szárny-épületeknek ellenben földköz- és Mezzaninjok is van.

A vendéglői szárnyépületbe e szerint következő helyiségek jutottak :

- a) Szabadba vivő lépcsők.
- b) A földközbe vezető lépcsők.
- c) Lépcsők a főzőhelyiségekbe.
- d) A konyha.
- e) Folyosó.
- f) Mosogató konyha.
- g) Borpince.
- h) Kamra.
- i) Dolgozó szoba.
- k) Szoba a női konyha személyzetnek.
- l) Pince, különféle használatra.
- m) Tornácz.
- n) Árnyékszékek.
- o) Légfűtés.
- p) Légfűtés a tánczterem és karzatok számára.

A kávéház-szárny földköze részei :

- q) Szabadba vezető lépcsők.
- r) Lépcsők, mik a felső helyiségekbe visznek.
- s) Lépcsők a konyhába.
- t) Konyha és dolgozó helyiség.

- u) Mosogató konyha.
- v) Folyosó.
- w) Tálaló szoba.
- x) Kamra.
- y) Pincze.
- z) Jégverem.
- aa) Helyiség a női cselédeknek.
- bb) Tornácok.
- cc) Légfűtés.
- dd) Árnyékszékek.

Földszintben van:

- a) Följárás lépcsőzettel.
- b) Előcsarnok.
- c) Ruhatár.
- d) Jegyváltás.
- e) Lépcső a zenekarhelyiséghez.
- f) A nagy terem.
- g) Karzatok, melyek olyképp berendezvék, hogy általuk a vendéglő és kávéház közti közlekedés is fenntartassék, a nélkül, hogy a közlekedő a termet érintené.
- h) Kétkaru lépcső a teremből a karzatokra.
- i) Nyit oszlop-csarnokok.
- k) Olvasó termek.
- l) Folyosó.
- m) Folyosó.
- n) A Mezzaninokba vezető lépcsők.
- o) Lépcsők a földközbe.
- p) Nagy étterem.
- q) Mellék terem.
- r) A tálaló szoba.
- s) Terasse.
- t) Árnyékszékek.
- u, v) Olvasó termek.
- w) Folyosó.
- x) Tekéző terem.
- y) Játzószoza.
- z) Tornác.
- aa) Árnyékszékek.

A Mezzaninban.

- a) A terem felső része.
- b) A zenekar.

- c) Karzatok.
- d) A kétkaru lépcső, mely a terembe vezet le.
- f) Mezzanin-lépcső.
- g) Előtér.
- h) Három pinczér-szoba.
- i) Előszoba.
- k, l, m, n, o) Két kisebb és három nagyobb szoba a vendéglős lakásául.
- p) Árnyékszék.
- q) Padlás.
- r) Mezzanin-lépcső a kávéházból fölvezető.
- s) Előszoba.
- t) Három szoba a tekeszolgák lakásául.
- u) Előszoba.
- v, w, x, y, z) Három nagyobb és két kisebb szoba a kávé lakásául.
- z) Árnyékszékek.

A gőz- és tükörfürdők épülete.

A gőzfürdők és tükörfürdők sajátlag két külön épületben vannak elhelyezve, s csak annyiban tartoznak együvé, a mennyiben e két épület oszlop csarnokok által egybe kapcsolva egy részarányos egészet képez. Az összekapcsoló nyílt folyosó közepén egy pavillon alakul, mely ezen és a bazártól az uszodába vezető folyosó keresztezése által képződik.

A gőzfürdő épülete következő helyiségekből áll:

- a) A közlekedő nyílt folyosó.
- b) Bemenet a gőzfürdőbe.
- c) Előcsarnok.
- d) Jegyváltás.
- e) Fehérruha rakhelye egy a Mezzaninba vezető lépcsővel.
- f) Előtér.
- g) Folyosók.
- h) 42fülke.
- h) Árnyékszékek.
- i) Folyosók a karzatokoni 42fülkéhez.
- k) Nagy vízmedence.
- l) Folyosó.
- m) A gőzfürdő előtere.
- n) A dörzsterem.
- o) Gőzhelyiség.
- p) Zuhany.
- q) Három medence.
- r) Száritó terem.
- s) Forró légfürdő.

A tükörfürdő részei:

- a) A közlekedési folyosó.
- b) Bemenet.
- c) Előcsarnok.
- d) Jegyváltás.
- e) Fehérruha rakhely lépcsővel.
- f) Tornác.
- g) Folyosó.
- h) 16 különböző nagyságu tükörfürdő.
- i) Árnyékszékek és.
- k) A karzaton levő fülkékbe vezető lépcső.

Uszoda:

Ennek földadata a fürdő-telep tökéletesítése. Egy 126·6 □ ölnyi hétonal bélelt medenczéből és körülötte a szükséges mellékhelyiségekből áll. Az egész pedig üvegbolt borítja. A szükséges dunavizet gőzgép szivattyuzza belé, a melegviz ellenben az artézi kutból vezetetik. Az elhasznált viz aztán vízvezető csöveken ismét a Dunába ömlik.

Ez építmény következő részekből alakul:

- a) A bazárhoz vezető nyílt folyosó.
- b) Az előcsarnok.
- c) Jegyváltás.
- d) Fürdőruha rakhely.
- e) A Mezzanin 4 szolgálakásul szolgáló szobájába vezető lépcső.
- g) Karzatok, melyek a medenczét szegélyezik.
- h) A medenczetükör.
- i) 58 fülke a fürdő vendégek használatára.
- k) Árnyékszékek.
- l) Szobák az úszómesterek számára.
- m) A zuhany hely.

Az uszoda épülete 429 □ ölet foglal el.

A bazár. Ez a telep különböző épületeit összekapcsoló nyílt folyosók keresztezésében áll, mi által az egész csarnok 4 egyenlő részre osztatik. Ezek mindenikében 5, s így összesen 20 bolt van elhelyezve. Minden boltból lépcső vezet a Mezzaninba, hol az illető kereskedőszobái vannak. Tértmértéke 294 □ öl.

Az oszlopos folyosók. Céljukkal már főnebb megismerkedtünk. Vasszerkezettel bírókul tervezvék, és természetesen fődöttek, mi által esős időben is alkalmas sétahelyül kínálkoznak.

Összesen 189·3 öl hosszú és 4·5 öl szélesek.

A gőzgép. A gőzgép épülete a gépet és a hidegviz-szükségletet előteremtő szivattyu-készüléket tartalmazza, minélfogva alkalmas csövezetrendszer által mind a fürdő-épületekkel, mind a Dunával összeköttetésben kell

lennie. Az épület kerített udvarral bir, melyben a szükséges szén- és farakhelyek vannak elhelyezve.

Következő részekből áll:

- a) A gőzgép helye.
- b) A szivattyukészülék helye, és e fölött az osztómedencze.
- c) A kazánhely.
- d) Kazánfűtő.
- e) Műhely.
- f) A gépész lakása, mely 1 előszoba-, 2 szoba-, konyha, kamra, cseléd-szoba-, és padlásból áll:
- g) A körülkerített udvar.
- h) A szén- és farakhelyek.

Az épület térmértéke 122·7 □ öl.

A rakhelyek „ 28·1 □ „

A kerítésfal hossza 40 hosszöl.

A mosóház. arra szolgál, hogy a fürdéshez szükséges fehérnemű benne megmosassék és használatra elkészíttessék. Az épület egészen elkülönítve áll és 120 □ ölnyi tért foglal el.

A viztorony és kilátási hely a magas fekvést igénylő vitzartó helyéül szolgál, melyben az artézi kut vize, megfelelő csővezet közvetítése által, a természetes nyomás által összegyűjtetik, s innen a különböző fürdőhelyiségekbe vezetetik. Egyszersmind a medencze fölött egy kilátó is terveztetett, melyhez egy kanyarlépcsőn juthatni. E világító-toronyserü épület talpán, mely szikladarabokkal burkolt alapzaton nyugszik, egy nagy medencze van alkalmazva, melyből szabályszerű elhelyezéssel szökőkútak sugárzanak föl. A torony maga szabályos hatszög alaprajzával bir, s a 6 szöglet oszlopai vízostó csövekül szolgálnak, míg a vizet a medenczébe vezető cső a torony közepén emelkedik. E medencze oly magasságban helyeztetik el, melyet a víz szökési ereje egyáltalán megenged. A sarokoszlopok a medencze fölé is nyulnak s ott a látóka talpköveit emelik, melyen csinos tetőzet van alkalmazva.

A torony belsejében csigalépcső kanyarodik föl, a látókára vezető.

A torony átmérője a talpnál 15 láb a látóka alatt 12 láb, a könyök fal 3 láb kiugrással bir, s így a látóka 18 lábnyi átmérőjü. A tornyot körülvevő medencze 33' átmérővel bir; a látóka talpa 11·5 öl magas, az egész torony pedig 14·83 öl.

A kútepület az artézi kútat védendi az idő viszontagságai ellen, és azon helyiségeket és készülékeket tartalmazandja, melyek a használatra szükségesek.

A vízvezető csővezetek a kúttól a viztoronyig 550 öl hosszúak. Anyaguk: égetett és mázos agyag, minthogy ez a víz vegytani befolyásainak leginkább képes ellenállani, és megfelelő méretekkel birva a nyomást is kiállja, s végre magát a vizet a hőökváltozástól legjobban megóvjja.

A hidegvizet vezető csövek anyagául vas vétetett, minthogy ez aránylag legczélszerűbb és legolcsóbb.

Üvegház is tervezetett, mely rendeltetését betöltvén, a telepnek is változatosságot kölcsönzend és diszére válandik.

Ezek volnának azon építmények, melyek szorosan a fürdő telephez tartozva, figyelmünket első sorban kiérdemlik. Ezeken kívül a már tetteleg épülő, sőt földél alatt lévő kisebb fürdőház, a majorság- és a nyári kastélyról kellend még szólanunk ; de ezekről jövőre.